

O Rexteru**Aktuální číslo****Archiv****Info pro autory****Info pro recenzenty****Scientologie v České republice**

Autor: Petr Hrubý
Email:

Abstract

This treatise offers the description of genesis and the next occasion of the Scientology in the Czech Republic. It is direct mainly to the activity of Prague mission scientologic church, which is in this moment only one official relevant subject of Scientology in the Czech republic. By the way the circumstance of the foreign's point of work leaves flank and refers readers to another special literature. The sense of this treatise is contributes to discussion, which pass through, about religious motivated extremism and common accept to the new religious movements.

Od vzniku fenoménu zvaného Scientologie¹ se v sociálně-vědních disciplínách objevují četné pokusy vysvětlit a objasnit okolnosti jeho zrodu, existence, ideové podstaty a praktického fungování. Nejvíce jsou patrné v sociologii a psychologii náboženství, v religionistice a v poslední době rovněž v politologii (včetně výzkumu extremismu). Tento zájem je pochopitelný vzhledem k charakteru působení Scientologie a její expanzi v mezinárodních společnostech. Přestože předmět zájmu a úhel pohledu jednotlivých disciplín je rozdílný (rovněž tak výchozí pozice jednotlivých badatelů), jejich elementární popis zhruba odpovídá obecné prezentaci Scientologie v médiích, přibližující tento fenomén jako kombinaci náboženství, psychoterapie a obchodní společnosti.

Záměrem tohoto příspěvku ovšem není komentovat tyto snahy, či dokonce mapovat souvislé dějiny Scientologie v mezinárodním měřítku. Takovéto informace jsou k dispozici nejen v mezinárodních publikacích a na internetu ale dnes i v české odborné literatuře.² Jeho cílem je stručně přiblížit existenci Scientologie a konkretizovat působení jediného relevantního subjektu³ na území České republiky.

První pokusy o aplikaci scientologické ideologie na území ČR se datují do sedmdesátých let. Tehdy se objevuje samizdatový překlad knihy "Dianetika - věda o duševním zdraví"⁴. O aktivní organizované činnosti ovšem nešlo hovořit. Dianetiku, která je profánně formulovaným základem scientologických idejí a kterou samotní scientologové oficiálně prezentují, coby vědeckou metodu psychoterapie, na konci sedmdesátých let začal spíše okrajově používat MuDr. O. Boukal. Nevelký okruh jeho pacientů hledal v dianetické terapii naději, kterou jim medicína nedokázala poskytnout. Vzhledem k charakteru své činnosti ovšem scientologické organizace úspěšně expandují pouze v prostředí liberálně-demokratických společností s fungujícím tržním hospodářstvím. Proto také v éře autoritativního komunistického režimu do roku 1989 nebyl (ze strany mezinárodní scientologické obce) učiněn žádný vážně míněný pokus o aplikaci Hubbardovy nauky v českých zemích.

Oficiálně se organizovaná scientologická skupina v Čechách objevuje na podzim roku 1991 pod názvem "Dianetické centrum", později zaregistrovaná jako občanské sdružení. Na této bázi právní subjektivitu Scientologie v Čechách funguje dodnes, přestože se již řadu let prezentuje jako autonomní náboženská organizace (mise Scientologické církve). Její vývoj a činnost jednotlivých scientologických subjektů v uplynulých jedenácti letech je ovšem v mnoha aspektech podobná působení Scientologie v Evropě i ve světě.

Nejdůležitějším scientologickým subjektem v ČR je bezpochyby Pražská mise scientologické církve, jejíž popis je cílem tohoto příspěvku. Jednak je jednou ze dvou v ČR momentálně fungujících misí⁵ a přitom jedinou skutečně relevantní platformou Scientologické církve, tedy i jedinou ziskovou⁶. Její skromné začátky a posun do současnosti z hlediska organizační a materiální stability nejlépe dokresluje putování mise z anonymního třípokojového bytu v oprýskaném činžáku na periferii (v Krči) do rozlehlých reprezentativních prostor v centru města (Jindřišská ulice). Pochopitelně s proměnou materiálních dispozic rovněž dochází k proměně struktury mise, v artikulaci požadavků a jejich naplňování, v prohlubování "kvalifikace" personálu a také rozmanitější nabídce služeb. Formálně misii se Scientologickou církví spojuje členství v Mezinárodní organizaci scientologických misí (SMI), jejíž úloha a vliv je spíše symbolický. Kooperace s jednotlivými organizacemi se omezuje na poskytování licence nutné k provozování mise. Její získání je záležitostí finanční nikoliv duchovní, což také dokládá příklad Pražské mise, jejíž držitel licence (mision holder) Juraj Plekanec nebyl v době jejího získání ve stavu clear⁷. Pravomocí takového držitele licence jsou tedy sice jen administrativní ale zároveň absolutní (v rozsahu působnosti mise a zakoupených licencí). V rámci subordinace Pražská mise spadá pod pokročilejší organizaci se sídlem v Hamburku, od které nakupuje většinu produktů.⁸

V praxi tato mise v Praze z mnoha důvodů identicky splývá s dianetickým centrem. Pominu-li důvod esoterického charakteru nauky (kdy jednotlivé pravdy jsou stoupencům odhalovány postupně podle úrovně duchovního zasnávení), nabízí se fakt, že jedinou formou právní subjektivitu je registrované občanské sdružení "Dianetické centrum" (1995). Scientologové sice v květnu 1998 tuto registraci žádali i pro Pražskou misii SC ale jejich žádost byla zamítnuta. Pádným důvodem k překrytí identit je rovněž pragmatická strategie, jejímž cílem je maximalizace činnosti scientologie v jakékoli podobě. Potvrzuje to vlastní rozdílná prezentace scientologie v jednotlivých zemích s ohledem na religiozitu populace. Tam kde je religiozita obyvatelstva vysoká je pro scientology výhodné vystupovat z náboženských pozic (zvláště doprovázejí-li nějaké výhody). Ve společnosti s nižší mírou religiozity, jako například v ČR naopak často není náboženský kontext součástí explicitní prezentace jejich činnosti. Jako ospravedlňující argument přitom uvádějí fakt, že "v ČR zatím nebylo možno oficiálně Scientologickou církev zaregistrovat a proto působí v rámci jiných právních směrů".⁹

Registrace občanského sdružení přitom nebrání scientologům v zřetelnější prezentaci náboženské podstaty svého učení na veřejnosti. Přitom zejména v prvních letech své činnosti scientologové vystupovali spíše nenábožensky, pouze jako aplikace dianetiky (fungující čistě na komerční bázi), jejíž metodologie a postupy se snažily vyvolat dojem exaktní vědy. K posunu dochází v roce 1996 a nad důvody můžeme spekulovat. Mise překonala počáteční existenční nejistotu a stala se vnitřně stabilní (alespoň finančně). S růstem mise zároveň přichází společenská kritika, nesoucí sebou nejen ztrátu anonymity ale také negativní pohled na její činnost.

Podobně jako v zahraničí (úměrně jejímu vlivu) dochází ze strany scientologů k podávání soudních žalob. Mediálně nejznámější kauza proběhla v říjnu 1995, kdy dnes už bývalá ředitelka dianetického centra I. Mejstříková prohrála spor ve kterém začala časopis Mladý svět ve věci ochrany osobnosti, ve kterém se domáhala tiskové opravy a 200 000 korun odškodného. Pro scientology s negativním výsledkem dopadly většinou i ostatní žaloby¹⁰ (vyjímkou bylo v roce 1993 mimosoudní vyrovnání s časopisem Reflex).

Důvod k přechodu od dianetiky prezentované jako vědecké metody k náboženské rétorice se nabízí. Bepochyby je snadnější vzdorovat kritice z pohledu "diskriminované" náboženské skupiny, než přistoupit k veřejné či dokonce odborné konfrontaci (například na poli psychologie). Navíc s narůstajícím finančním potenciálem se rozšiřuje nabídka scientologických služeb. Patří sem zejména placené kurzy a auditování jednotlivých klientů, což tvoří rozhodující podíl scientologických příjmů. Scientologické

aktivity se rovněž neomezuji pouze na překlad a vydávání Hubbardových nábožensky artikulovaných knih ale zahrnují i fungování doprovodných, formálně nezávislých organizací¹¹, které se věnují "veřejně-prospěšné" činnosti.

Nejvíce jsou změny v taktice veřejné prezentace scientologie patrné s příchodem J. Voráčka (zastupujícího zájmy mise na veřejnosti). Opouští sekulární rétoriku, ale přitom vcelku profesionálně vytváří dojem vstřícnosti a tolerance v poskytování informací vůči médiím i jednotlivcům.

Přesto se dnes, tak jako v ranných fázích s existencí a činností scientologů nejčastěji setkáváme v ulicích Prahy prostřednictvím plakátů a letáků s vyobrazením A. Einsteina, nabízející bezplatné absolvování tzv. Oxfordského testu osobnosti (OCA). Po přečtení letáku lidé mnohdy získají dojem, že jde o formu testu inteligence a tak často nabídku akceptují a navštíví dianetické centrum. Při tomto prvním kontaktu často nemají o existenci scientologie žádnou představu. Po absolvování takového testu (a ujištění, že užíváme pouze 10% svého duševního potenciálu) často vyjde najevo, že právě v našem případě se jedná o závažné narušení osobnosti. Zároveň je nabídnuto řešení ve využití placených služeb zmíněného dianetického centra, které nejen že odstraní problém, ale zároveň povede k navýšení duchovního potenciálu - potažmo k vylepšení kvality života ve všech směrech. Akceptováním takové nabídky se dotyčný jedinec může dostat do nekonečného kolotoče "profesionálně" nabízených auditingů a kurzů, jejichž absolvování nezbytně potřebuje ke svému duchovnímu růstu. Někteří psychologové¹² dokonce tvrdí, že techniky auditingu podobné hypnotickému transu mohou vyvolat psychickou manipulaci a závislost (opakovaně) auditovaného jedince. Tak či onak zúčastněný vnímá tento proces spíše jako efektivní formu vzdělávacího tréninku, než náboženskou participaci.

Asi není nutné se detailně vyjadřovat k jednotlivým produktům z nabídky Pražské mise jejichž společným jmenovatelem jsou vysoké finanční náklady. Rozhodnete-li se po vyhodnocení testu OCA následně absolvovat nějaký základní kurz, jeho cena nebude závratně vysoká (přibližně 1000 Kč), ovšem při následných pokročilejších kurzech ceny stoupají vzhůru. Auditing jelikož záležitost individuální je také nákladnější. V případě auditingu potřebného ke stavu Clear (v českých poměrech) je cena údajně kolem 150 000 Kč. K tomu mluvčí pražských scientologů tvrdí, že stavu Clear lze dosáhnout za pouhých 150 korun (zakoupení knihy Dianetika) a to samostudiem. Ovšem v praxi je realizace takové alternativy uváděna snad pouze v případě zakladatele scientologie Hubbarda.

Vedle nejrůznějších motivačně orientovaných kurzů¹³ je asi nejfrekventovanější tzv. purifikace - očišťovací program (Purification Rundown). Základním cílem je odstranění jedovatých látek z těla, které se v něm během života podle scientologů neustále hromadí. Jeho součástí je intenzivní saunování, jogging a užívání vitamínu Niacin. K sekundárním účinkům masivně užívaného Niacinu patří vznik svědivé vyrážky, kterou absolvující klientela považuje za důkaz účinnosti tohoto postupu. Nicméně vysoké dávky Niacinu mohou způsobovat toxické účinky z přímým důsledkem srdečních poruch, ledvinových a jaterních dysfunkcí. Neprímým důsledkem může být rovněž sebevražedné chování.

Pro vyznavače na cestě ke svobodě je absolvování purifikace neopomenutelnou záležitostí. K jejímu využití dochází i v resocializačním programu Narcononu, který ale v současnosti v ČR podle vlastního vyjádření mise stagnuje.

Jak již bylo zmíněno mise funguje paralelně s dianetickým centrem. Existuje zde proměnlivý počet dobrovolníků, kteří různou formou spolupráce¹⁴ mohou získat jako odměnu bezplatnou účast na kurzech nebo auditingu. Stálý personál (v současnosti asi 20 lidí) pracuje na základě živnostenských oprávnění, nikoliv zaměstnaneckého poměru. Nejde tedy ani dost dobře rozlišit pracuje-li pro dianetické centrum nebo pro misi. V náplni má především provozování kurzů a auditování klientů v rozsahu licencí zakoupených v zahraničí. Vedle toho se věnuje distribuci scientologické literatury a prezentaci nauky prostřednictvím vlastních periodik¹⁵ nebo na webových stránkách.

Scientologické aktivity rovněž zahrnují spolupráci s již zmíněnými doprovodnými organizacemi. Jejich rozvoj v ČR ale zatím zaostává. Důvodem patrně bude jejich investiční náročnost, která je nad současné finanční možnosti pro ještě ne zcela etablovanou pozici scientologie v ČR. Program Criminon tak zatím funguje jenom na papíře, scientologové zatím nemají přístup do vězeňských zařízení ani výchovných ústavů. Narconon sice započal svoji aktivní činnost již v roce 1996, ale kromě preventivních osvětových akcí a pouliční distribuce propagačních letáků v současnosti taktéž rezignoval na svoji náplň.

Podle vlastního vyjádření je mise financována pouze z vlastních zdrojů, přičemž její momentální finanční situace je stabilizovaná, nikoliv však ideální. Příjmy se zhruba kryjí s provozními náklady a případný zisk je investován do dalšího rozvoje mise. Honorování personálu se údajně pohybuje v rozmezí průměrné mzdy v ČR.

Přestože činnost dianetického centra a mise je obecně vzdělávacího a psychotherapeutického charakteru, nemá pravděpodobně nikdo z aktivně zde působících scientologů vysokoškolské vzdělání. V scientologii je nutný a zároveň postačující systém vzdělávání na bázi auditingu. Auditovaný jedinec tak může během relativně krátké doby sám poskytovat jednoduché formy auditingu. Kvalitativní rozsah auditingu (a ovšem zakoupené licence) neumožňuje v současnosti v ČR dostat se do stavu Clear. Několik jedinců disponujícím tímto stavem bylo auditováno v cizině.

K činnosti mise samozřejmě patří rovněž provozování náboženských obřadů, jako jsou jmeniny (obdoba křtu), svateb, pohřbů a nedělních služeb. Jak už název napovídá koná se nedělní služba pravidelně jedenkrát týdně v neděli. Je analogií bohoslužby v jiných náboženstvích a to přestože se během jejího průběhu Bůh téměř nezmiňuje. Zajímavostí je fakt, že její součástí je skupinová obdoba auditingu který je jako jediný bezplatný.

V současnosti se k Pražské misi scientologické církve hlásí přibližně 200 činných stoupenců. Mezi jejich vnější aktivity lze zmínit veřejné demonstrace jako protest proti údajné diskriminaci majoritní společnosti. Ačkoliv se doposud v činnosti Scientologů v ČR neprojevují extremistické rysy známé ze zahraničí¹⁶, některé její aktivity mohou být vnímány problematičtěji.¹⁷

Poznámky

1 V žádném případě se nejedná pouze o Scientologickou církev ovšem pokus o seriózní popis komplexních scientologických struktur a interakcí by vydal na samostatnou publikaci.

2 Např. časopis Dingir 4/2000, nebo Hrubý, P., Scientologie a extremistický potenciál. Diplomová práce, FSS. Brno, 2003

3 Na území ČR v současnosti sice působí řada podnikatelských subjektů na scientologické bázi ale nejsou součástí tzv. oficiální scientologické linie a navíc jejich činnost zatím není zcela hodnověrně zmapovaná a dosavadní výstupy a informace není proto možné hodnotit jinak než ve spekulativní rovině.

4 Tato kniha (jejím autorem je zakladatel Scientologie L.R. Hubbard) je základním textem scientologické věrouky.

5 Druhou z nich je mise v Pelhřimově, její současná marginalita ovšem nevyžaduje konkrétní popis. Blíže viz. Hrubý, P., Scientologie a extremistický potenciál. Diplomová práce, FSS. Brno, 2003

6 Samozřejmě v linii církevních subjektů a nikoliv organizací podnikajících v oblasti tzv. administrativních technologií.

7 Stav clear neboli očištění je ve scientologické věrouce prvním významným stupněm na tzv. mostě ke svobodě, který zjednodušeně řečeno vyjadřuje kvalitativní duchovní růst člověka a postupné osvobodování od materiálních limitů jeho těla. Nabízí se zde určitá analogie s buddhistickou dvanáctidílnou stezkou vedoucí k probuzení.

8 Těmito produkty jsou převážně oprávnění k používání věroučného systému a duchovního vlastnictví scientologie - jejich symbolů, textů a jednotlivých technologických postupů při auditování.

9 Z rozhovoru z tiskovým mluvčím Pražské mise SC J. Voráčkem

10 Např. spor s TV Nova, nebo s Domácím telegrafem

11 Nejznámějšími jsou např. Narconon, Kriminon z názvu jsou již patrné jejich cíle - boj s drogovou závislostí a kriminalitou, kritici scientologie však poukazují na fakt, že tyto organizace mají pouze vylepšit image SC

12 Např. S. Hubálek nebo J. Růžička, na konferenci Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů 2. 11. 1998

13 Např. komunikační kurz

14 Např. roznášením letáků

15 Viz měsíčník Šťastná planeta nebo občasník Přítomnost.

16 V minulosti však bylo v ČR několik osob ze scientologického vedení trestně stíháno v souvislosti s nedovoleným podnikáním (na základě §118 Trestního zákona), ale na základě amnestie prezidenta republiky (3.2. 1998) bylo zastaveno. Avšak J. Voráček z pražské mise jakoukoliv trestnou činnost členů (v souvislosti činnosti církve) kategoricky odmítá a konkrétní postupy považuje za záměrný "komplot" důstojníků policejního prezidia s cílem diskreditovat scientologii v očích české veřejnosti. Hrubý, P., Scientologie a extremistický potenciál. Diplomová práce, FSS. Brno, 2003, s. 82.

17 Sporná je např. aplikace auditingu. Přestože Scientologové odmítají jakoukoliv spojitost auditingu s nějakou formou psychoterapie a označují jej za výhradně religiózní úkon, forma jeho primární prezentace potencionálním zákazníkům tomu nemusí odpovídat. Při jejich získávání totiž většinou argumentují vědeckými postupy, jejichž pravdivost ovšem v podstatě nelze jednoznačně verifikovat.

Verze pro tisk